

Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2025-2028 Gemeente Nijmegen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1. Inleiding	2
2. Doelstellingen	3
3. Wat gaan we doen?	4
3.1 Uitgangspunten	4
3.2 Samenwerkingspartners	4
3.3 Inzet op alcoholverstrekkers	5
3.4 Inzet op scholen en onderwijsinstellingen	6
3.5 Inzet op ouders	8
4. Monitoring en evaluatie	9
4.1 Periodiek onderzoek	9
4.2 Samenwerkingsafspraken lokaal en regionaal	9
5.1 Bijlagen	11
5.1 Juridisch kader	11
5.2 Lokale, regionale en landelijke cijfers jongeren (12-16 jaar)	11
5.3 Lokale, regionale en landelijke cijfers jongvolwassenen (16-25 jaar)	15

1. Inleiding

Voor u ligt het Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2025-2028. Met dit Preventie- en Handhavingsplan Alcohol geeft gemeente Nijmegen invulling aan een belangrijke wettelijke taak (artikel 43a) in de uitvoering van de Alcoholwet (bijlage 5.1). De Alcoholwet is een bijzondere wet die de verstrekking van alcoholhoudende dranken regelt en onze jeugd beschermt tegen de negatieve effecten van alcohol op gezondheid en veiligheid.

Gemeente Nijmegen streeft ernaar dat haar jonge inwoners gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien. Met de Visie op Gezondheid Nijmegen 2040 en de Uitvoeringsagenda Gezondheid 2025-2028 geven we richting aan de uitvoering van het brede gezondheidsbeleid. Gezond opgroeien is één van de vijf speerpunten in de visie en uitvoeringsagenda. We beschrijven hierin de aanpak rondom het voorkomen dat jongeren alcohol gaan drinken en het terugdringen van alcoholgebruik onder jongeren. Dit Preventie- en Handhavingsplan Alcohol is de uitwerking van deze belangrijkste doelstellingen en maatregelen. Daarnaast integreert het plan het beleid rondom de preventie van alcoholgebruik van het beleidsterrein Publieke Gezondheid en de handhaving van de wet vanuit Openbare Orde en Veiligheid.

Met dit plan sluiten we aan op de doelstellingen van het Nationaal Preventieakkoord. In dit akkoord, dat in 2018 door meer dan 70 partijen is afgesloten, is preventie van problematisch¹ alcoholgebruik een van de drie speerpunten. Een veelheid aan organisaties en maatschappelijke partners waaronder bedrijfsleven, sportorganisaties en onderwijsinstellingen verbond zich met het Akkoord aan het terugdringen van problematisch alcoholgebruik in 2040. Voor jongeren onder de 18 jaar zijn specifieke doelstellingen opgenomen:

- Het aantal scholieren (12-16 jaar) dat ooit alcohol heeft gedronken daalt van 45% naar maximaal 25%.
- Het deel van de scholieren dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken gaat omlaag van 25% naar 15% procent.
- Onder het aantal jongeren dat de afgelopen maand heeft gedronken, daalt het aantal dat binged van 71% naar 45%.

Uiteindelijk is de doelstelling om tot 0% alcoholgebruik te komen onder de 18 jaar.

Ook voor jongvolwassenen is een specifieke doelstelling opgenomen:

- Het totaal aantal Nederlanders van 18 jaar en ouder dat zwaar drinkt daalt van 8,5% naar 5%, met vooral aandacht voor het aandeel zware drinkers onder jongvolwassenen (18-30 jaar).

Dit plan is tot stand gekomen in samenwerking met verschillende partners waaronder GGD Gelderland-Zuid en IrisZorg Preventie. Bij het schrijven van dit plan is gebruikgemaakt van het Modelplan voor gemeenten, P&H plan voor de uitvoering van de Alcoholwet, Trimbos-instituut, versie 4.1.1 april 2024².

¹ In het NPA wordt onder problematisch alcoholgebruik verstaan: al het alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar, drinken door zwangere vrouwen, overmatig drinken, zwaar drinken, regelmatig bingedrinken, een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten en/of psychische of sociale problemen en dat een adequate aanpak van bestaande problemen verhindert.

² Het Trimbos-instituut werkt momenteel aan een integraal modelplan middelenpreventie, breder dan alleen alcohol, voor gemeenten. Zodra dit modelplan beschikbaar is, kijken we hoe we hier in Nijmegen vorm aan kunnen geven.

2. Doelstellingen

Met dit Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2025-2028 is de doelstelling het voorkomen en terugdringen van alcoholgebruik en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik onder de 25 jaar. We onderscheiden daarbij twee doelgroepen.

Jongeren onder de 18 jaar:

In vergelijking met de landelijke en regionale cijfers scoren Nijmeegse jongeren zowel op ooit gebruik, recent drinken als recent binge drinken lager dan het gemiddelde in Nederland en in de regio (zie bijlage 5.2). We vinden het belangrijk dat we deze goede cijfers vast weten te houden en streven in dit plan naar:

- **Verdere afname van alcoholgebruik (ooit, recent en binge drinken) en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik.**

Jongvolwassenen 16-25 jaar:

In vergelijking met de landelijke en regionale cijfers scoren Nijmeegse jongvolwassenen zowel op recent drinken als zwaar drinken hoger dan het gemiddelde in Nederland en in de regio (zie bijlage 5.3). Met name lijkt er veel gezondheidswinst te behalen bij de doelgroep studenten (hbo en wo). In dit plan streven we naar:

- **Afname van alcoholgebruik (ooit, recent en binge drinken) en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik.**
- **Afname van alcoholgebruik (recent en zwaar drinken) en de schadelijke gevolgen van excessief alcoholgebruik (met name bij studenten).**

Waarom focussen we op jongeren en jongvolwassenen in onze doelstellingen?

Alcohol is niet zomaar een consumentenproduct. Alcoholgebruik gaat gepaard met tal van fysieke, mentale en maatschappelijke problemen (Expertisecentrum Alcohol, 2020). De mate van schade is grotendeels dosis gerelateerd. Er is geen veilige ondergrens. Met dit Preventie- en Handhavingsplan Alcohol focussen we op het voorkomen van gebruik en problematisch gebruik onder jongeren (tot 18 jaar) en jongvolwassenen (16-25 jaar). Voor deze doelgroepen zijn de risico's van alcoholgebruik namelijk groter dan voor volwassenen (Expertisecentrum Alcohol, 2020). Niet alleen zijn de acute gevolgen voor hen vaak ernstiger – zij raken bijvoorbeeld eerder bewusteloos en kunnen onder invloed over hun (seksuele) grenzen heen gaan – maar ook heeft drinken op jonge leeftijd gevolgen voor de lange termijn. Denk aan verstoring van de hersenontwikkeling en een grotere kans op verslavingsproblemen. Agressief, asociaal en delinquent gedrag komen bovendien vaker voor bij jongeren die drinken dan bij hun niet-drinkende leeftijdgenoten. Bij jongvolwassenen kunnen (de gevolgen van) alcoholgebruik leiden tot kort- en langduriger verzuim, studievertraging, afname van de studieprestaties en studie-uitval (Trimbos-instituut, 2021).

Sommige groepen jongeren (en jongvolwassenen) zijn extra kwetsbaar en lopen daardoor een groter risico op problematisch alcoholgebruik. Het gaat bijvoorbeeld om kinderen van ouders met een verslaving of psychische problematiek (KOPP/KOV) en kinderen met een licht verstandelijke beperking (Expertisecentrum Alcohol, 2020).

Primaire focus op alcohol, maar ook aandacht voor drugs

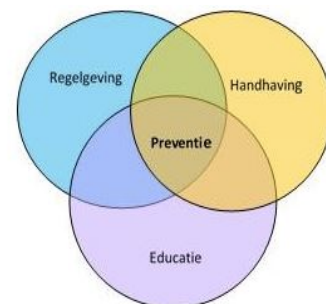
Vanuit het wettelijk kader (bijlage 5.1), cijfers rondom alcoholgebruik (bijlagen 5.2 en 5.3) en de hierboven beschreven risico's van alcoholgebruik bij jongeren en jongvolwassenen focussen we met dit plan op het middel alcohol. Dit neemt niet weg dat we ook aandacht hebben voor drugspreventie. In verschillende aanpakken benoemd in hoofdstuk 3 maakt het thema drugs onderdeel uit van de preventieve inzet.

3. Wat gaan we doen?

3.1 Uitgangspunten

Inzet op drie beleidspijlers

De kern van effectief alcoholbeleid ligt in de samenhang tussen een drietal beleidspijlers: educatie, regelgeving en handhaving. De pijlers staan deels op zichzelf maar overlappen elkaar ook (figuur 1). In de overlap van de drie pijlers zien we het integrale preventiebeleid terug: het model maakt duidelijk dat niet alleen educatie maar ook regelgeving en handhaving bijdragen aan het voorkómen van (problemen door) alcoholgebruik. Dit Preventie- en handhavingsplan is gebaseerd op deze integrale beleidsvisie. Er is immers sprake van een preventie- én handhavingsplan. Meerdere afdelingen binnen de gemeenten, en dus ook meerdere typen maatregelen, worden ingezet bij de aanpak van de alcoholproblematiek.

Figuur 1: Integraal beleidsmodel voor effectief lokaal alcoholbeleid

Inzet op alcoholverstrekkers, scholen en ouders

Om schadelijk alcohol gebruik tegen te gaan is een integrale aanpak nodig. Het beleid richt zich daarom niet alleen op individuele jongeren, maar nadrukkelijk ook op hun omgeving. Met omgeving wordt in dit geval bedoeld: **alcoholverstrekkers** (denk aan paracommercie (inclusief (sport)verenigingen), winkels en evenementen), **scholen** (en onderwijsinstellingen) en **ouders**. Deze doelgroepen hebben niet altijd voldoende kennis van de risico's van alcohol voor jongeren of zij weten niet hoe zij kunnen bijdragen aan het voorkomen van (problemen door) alcoholgebruik. Daarom vormen zowel bewustwording van de risico's als het bieden van handelingsperspectief een rode draad in de educatie (Trimbos-instituut 2021).

3.2 Samenwerkingspartners

IrisZorg Preventie en GGD Gelderland-Zuid

IrisZorg Preventie heeft als Instelling voor Verslavingszorg de expertise en ook de reguliere structurele financiering voor onder andere alcoholpreventie. Haar activiteiten richten zich o.a. op (beleids)advisering, voorlichting en informatievoorziening, individuele (geïndiceerde) preventie, deskundigheidsbevordering voor professionals, opvoedondersteuning en onderwijsprojecten. De Gezondheidsmakelaars School en Jeugd en gezondheidsmakelaars Volwassenen zijn specialist op het gebied van collectieve gezondheidsbevordering. Zij werken lokaal mee aan de uitvoering van landelijk en gemeentelijk gezondheidsbeleid, onder andere op het gebied van alcoholpreventie. Op scholen werken de gezondheidsmakelaars School en Jeugd in samenwerking met IrisZorg Preventie volgens de landelijke werkwijze Gezonde School aan dit thema.

Lokaal preventieakkoord Nijmegen

Eind 2019 heeft Nijmegen als eerste gemeente een lokaal preventieakkoord opgesteld, met de naam 'Wij zijn Groen, Gezond en in Beweging Nijmegen' (GGiB). Inmiddels heeft de beweging meer dan 80 partners en meer dan 30 vrienden. Hiermee hebben zij afgesproken dat ze actief een gezonde leefstijl bij medewerkers, leerlingen, cliënten en patiënten stimuleren. In het Lokaal preventieakkoord benoemen we – in navolging van het landelijke preventieakkoord – alcohol gebruik als een van de actiethema's. Wij zijn Groen, Gezond en in Beweging Nijmegen zegt hierover: *We willen dat de keuze om alcohol te drinken een meer bewuste keuze is, waarbij mensen weten wat de gezondheidseffecten zijn. Met als resultaat een daling van het alcoholgebruik in alle leeftijdsgroepen. We zetten in op bewustwording, kennis, toegang, toezicht en handhaving met specifieke aandacht voor jongeren en studenten. We dragen bij aan de bewustwording van de risico's van alcoholgebruik binnen de eigen organisatie.*

3.3 Inzet op alcoholverstrekkers

Verstrekkers van alcohol zijn verantwoordelijk voor de naleving van de Alcoolwet en aanvullende lokale regelgeving. Van hen wordt verwacht dat ze de leeftijdsgrens voor de verstrekking van alcohol kennen en naleven, evenals het verbod op doorschenken bij dronkenschap en het toelaten van personen in kennelijke staat van dronkenschap in de inrichting, de vereniging of het evenement. Verschillende typen professionals zijn hierbij betrokken: leidinggevendenden, bedrijfsleiders, filiaalmanagers, barpersoneel, barvrijwilligers, portiers, caissières, et cetera. Belangrijk is vooral dat een alcoholverstrekker zich bewust is van zijn/haar verantwoordelijkheid en handelingsperspectief heeft, ook wanneer er weerstand is bij de klant. Om alcoholverstrekkers hierin te bekwamen zijn trainingsprogramma's ontwikkeld voor medewerkers van horeca, slijterijen, studentenverenigingen en sportverenigingen zoals de e-learnings over verantwoord alcohol verkopen en schenken. IrisZorg Preventie verzorgt face-to-face-trainingen over dit onderwerp.

Handhaving

In een [handhavingsprotocol](#) legt de gemeente vast hoe zij omgaat met haar handhaving. Er staat in beschreven welke sanctiemiddelen in welk geval worden opgelegd. Zo kan er bij overtreding van een bepaalde regel bijvoorbeeld eerst een waarschuwing volgen, bij tweede overtreding een bestuurlijke boete, bij de derde een schorsing van de Alcoholvergunning van x weken, bij de vierde een intrekking van de vergunning. Bij overtreding van een andere regel kan de opbouw weer heel anders zijn. Onze burgemeester stelt het handhavingsprotocol vast.

Basiscontroles

Onder de basiscontroles vallen de vergunning controles van:

- Horecabedrijven zoals bedoeld in artikel 3 van de Alcoolwet;
- Slijterijen zoals bedoeld in artikel 3 van de Alcoolwet;
- Paracommerciële horecabedrijven (sportverenigingen, jongerencentra, etc.) zoals bedoeld in artikel 3 van de Alcoolwet, waaraan op grond van de paracommerciële verordening beperkingen zijn gesteld met het oog op het voorkomen van oneerlijke concurrentie.

De gemeente Nijmegen volgt de landelijke richtlijn met betrekking tot controles en dat betekent dat elke horecagelegenheid minimaal één keer in de vijf jaar wordt gecontroleerd. In de toekomst is het streven dat elke horecagelegenheid één keer in de drie jaar wordt gecontroleerd.

Hotspotcontroles

Hotspotcontroles zijn bedoeld om met name de naleving te controleren bij alcoholverkooppunten waar veel jongeren komen en waar de naleving van de leeftijdsgrenzen voor de verkoop van alcohol aan jongeren een risico is. Daarnaast is er bij deze bedrijven ook aandacht voor het verbod op zogenaamde 'Happy Hours'.

Leeftijdscontroles evenementen

Aanvullend is er speciale aandacht voor evenementen waarvoor een ontheffing ex artikel 35 Alcoolwet is afgegeven en voor evenementen waarvoor geen ontheffing is afgegeven, maar die wel een risico opleveren voor de verstrekking van alcohol aan jongeren.

Controle drankgebruik <18 in voor publiek toegankelijke ruimte

De laatste controlemodaliteit is de controle op artikel 45 van de Alcoolwet. Het is op grond van dit artikel voor jongeren onder de 18 jaar verboden om op voor het publiek toegankelijke plaatsen alcoholhoudende drank aanwezig te hebben of voor consumptie gereed te hebben.

Preventieve aanpak bij handhaving

Er is een goede samenwerking met Halt en zij kunnen het gehele jaar door ingezet worden door de gemeente. Er is een vast contactpersoon van Halt en van toezicht die samen afstemmen waar nodig. Onder andere tijdens de Vierdaagsefeesten en de jaarwisseling wordt Halt ingezet op projectbasis door gemeente.

Zelfregulering sportkantine

In het kader van zelfregulering heeft de gemeente Nijmegen een vaststellingsovereenkomst gesloten met meerdere sportclubs en met Bureau Objectief. Kern van de overeenkomst is dat sportverenigingen hun eigen controles financieren en daarbij aangespoord worden door een bonus-malusregeling. Bureau Objectief voert de controles uit en helpt de sportkantine met gedragswetenschappelijke inzichten. Sportverenigingen die niet kiezen voor zelfregulering vallen onder het reguliere gemeentelijke handhavingsbeleid. Datzelfde geldt voor verenigingen die niet voldoen aan de voorwaarden in de vaststellingsovereenkomst, zij vallen terug in het 'gemeentelijke regime'. De gemeente grijpt bij de deelnemende sportkantine alleen in bij excessen.

Deelname pilot STAD-aanpak

Vanaf 2025 nemen we deel aan een onderzoekspilot van Bureau Objectief, Trimbos-instituut en TNO. Het gaat om een onderzoek naar een vertaling van de Zweedse STAD-aanpak (STockholm prevents Alcohol and Drug problems) naar Nederlandse gemeenten. De doelstelling van het onderzoek is de preventie van overmatig alcohol- en drugsgebruik onder uitgaanders door middel van de doorontwikkeling, implementatie en evaluatie van de STAD-aanpak in Nederland. Dit sluit goed aan bij de wensen van de horeca naar meer training voor personeel als het gaat om (preventie van overmatig) middelengebruik. De aanpak richt zich op drie werkzame elementen:

- Training van horecamedewerkers en beveiligers;
- Handhaving en controle;
- Stellen van een gezamenlijke norm (overeenstemming over normstelling rondom veiligheid, gezondheid en goed ondernemerschap).

Voor dit onderzoek wordt een accentgebied in de binnenstad gekozen. Horecaondernemers binnen dit gebied worden uitgenodigd mee te doen aan de pilot waarbij ingezet wordt op de drie werkzame elementen. Het onderzoek duurt vier jaar en loopt door tot en met 2028.

3.4 Inzet op scholen en onderwijsinstellingen

De school is een belangrijke pedagogische omgeving voor jongeren. IrisZorg Preventie en de gezondheidsmakelaars School en Jeugd van de GGD Gelderland-Zuid werken volgens de wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen verslavingspreventie (Onrust e.a., 2016) met scholen en onderwijsinstellingen aan alcoholpreventie. Dit gebeurt met de volgende programma's:

Helder op School op Voortgezet Onderwijs en MBO

Het programma [Helder op School](#), onderdeel van de Gezonde School. Deze aanpak van het Trimbos-instituut biedt middelbare scholen een integrale aanpak om leerlingen bewust te maken van de gevolgen en hen te stimuleren niet te roken of drinken, geen drugs te gebruiken en niet te veel te gamen. De aanpak richt zich op vier pijlers: beleid, signaleren, educatie en schoolomgeving. In Nijmegen werkt de grote meerderheid van de VO-scholen met deze aanpak. Koepelbreed, met voCampus, zijn afspraken gemaakt over de inzet van Helder op School en is onder andere een blauwdruk voor beleid rondom middelen ontwikkeld. Het Trimbos-instituut heeft in 2023 een [filmpje](#) ontwikkeld over de aanpak in Nijmegen. Naast het VO is de aanpak ook gericht op het MBO. IrisZorg Preventie begeleidt verschillende locaties in Nijmegen hierbij.

'De (studenten)tijd van je leven!' op het MBO, HBO en WO

Voor alle leeftijdsgroepen (van leerling tot student) en bij alle onderwijstypes is nog winst te behalen. Met name lijkt er veel gezondheidswinst te behalen bij de doelgroep studenten (hbo en wo). Uit de cijfers genoemd in bijlage

5.3 is zichtbaar dat alcoholgebruik hoog is bij deze doelgroep. Om die reden zijn we in 2024 gestart met de aanpak 'De (studenten)tijd van je leven!'. Overmatig en zwaar alcoholgebruik, en de norm hieromtrent, moet in de toekomst een minder vanzelfsprekend onderdeel van het studentenleven worden. De aanpak loopt in ieder geval door tot en met 2025. We streven ernaar de samenwerking ook na 2025 op dit onderwerp voort te zetten. IrisZorg Preventie heeft hierbij de rol van projectleider.

Doelen van de aanpak zijn:

- Ontwikkelen en implementeren van een alcohol (en drugs) beleid binnen het onderwijs;
- Beter en eerder signaleren van problematisch middelengebruik door onderwijsinstellingen en studentenverenigingen;
- Een structurele en duurzame samenwerking tussen Iriszorg en de onderwijsinstellingen RU, HAN, ROC en Yuverta en aanhaken van ketenpartners in Nijmegen die verbonden zijn met deze aanpak.

Er is een werkgroep actief, bestaande uit IrisZorg Preventie, gemeente Nijmegen, onderwijsinstellingen, vertegenwoordiger(s) van studenten(verenigingen) en de GGD. Onder andere onderstaande onderdelen worden vanuit de werkgroep (verder) geïmplementeerd in Nijmegen. Hierbij wordt ook samengewerkt met het lokale preventienetwerk Wij zijn Groen, Gezond en in Beweging, waar de genoemde organisaties goed in zijn vertegenwoordigd. Ook wordt de communicatiekracht van dit netwerk benut.

Alcohol- en drugsbeleid op de onderwijsinstellingen en bij studentenverenigingen

IrisZorg Preventie ondersteunt ROC, Yuverta, de HAN en de RU in het ontwikkelen en implementeren van een alcoholbeleid binnen het onderwijs. Met daarin ook aandacht voor alcohol binnen de gezamenlijke introductieperiode in de stad. De eerste focus ligt hierbij op alcoholbeleid en minder op een drugsbeleid. Ook ondersteunen zij (barhoudende) studentenverenigingen met hun alcoholbeleid, met speciale aandacht voor de verenigingen vallende onder B.O.S. Nijmegen, te weten NSV Carolus Magnus, NSRV Phocas, NSZV de Loefbijter, NSV Ovum Novum en ASV Karpe Noktem.

Ook werken we aan een convenant tussen de verenigingen, de gemeente en gezondheidsorganisaties over verantwoord alcoholgebruik onder studenten. Dit in navolging van convenanten in Delft en Eindhoven. Een dergelijk convenant zorgt ervoor dat gemaakte afspraken goed zijn geborgd. Met name voor de samenwerking met verenigingen, waar besturen jaarlijks wisselen, is dit van grote meerwaarde. Daarnaast zijn vastgelegde afspraken in een convenant beter te monitoren.

Alcohol- en drugspreventie en zorg

Focus hierbij is hoe onderwijsinstellingen en studentenverenigingen problematisch middelengebruik beter en eerder kunnen signaleren. Dit gebeurt aan de hand van training en voorlichting aan professionals en bestuurders van verenigingen door IrisZorg Preventie. Daarnaast gaat het ook om zichtbaar maken van mogelijkheden voor geïndiceerde preventie of zorg voor studenten. Hierin wordt samengewerkt met de studiebegeleidingstak van alle instellingen en bestuurders van verenigingen.

Duurzame samenwerking tussen lokale partners

De grote winst van de aanpak is de investering in een duurzame samenwerking tussen lokale partners en de onderwijsinstellingen. Ook is er verbinding met andere belangrijke ketenpartners in de stad die linken aan deze aanpak, te weten Pro Persona Connect, ketenoverleg studenten en de nachtburgemeester Nijmegen. Studenten zijn een grote vertegenwoordiging binnen de groep uitgaanders in onze stad.

Voor en met de doelgroep

Deze aanpak lukt niet zonder de doelgroep zelf. Zij zijn op verschillende manieren betrokken. In de werkgroep nemen studenten deel vanuit het bestuur van het B.O.S. Ook de studentambtenaren zijn in de werkgroep vertegenwoordigd. Daarnaast is de student in een rol als bestuurder van een vereniging een belangrijke schakel. IrisZorg Preventie kan hen, naast beleidsadvies, ook versterken in het signaleren en bespreekbaar maken van gebruik binnen hun vereniging.

Rolmodelcampagne

Tot slot hebben Bureau Objectief en IrisZorg Preventie in 2024 samen met studenten van de HAN een rolmodelcampagne ('Choose Your Cheers') ontwikkeld tijdens de introductieperiode. Het doel was om tweede- en derdejaars studenten te stimuleren en ondersteunen een positief rolmodel, aangaande alcoholgebruik, te zijn voor studenten die starten met hun studie in Nijmegen. De campagne is ontwikkeld met financiering vanuit het lokale preventienetwerk Wij zijn Groen, Gezond en in Beweging. Deze campagne wordt jaarlijks herhaald tijdens de introtijd. Voor de verspreiding van communicatie uitingen is onlangs de website www.chooseyourcheers.nl ontwikkeld met financiering vanuit het GALA. De website draagt aan bij aan een bredere uitrol van de campagne.

3.5 Inzet op ouders

Ouders hebben invloed op het alcoholgebruik van hun kinderen (van der Vorst e.a., 2006; Engels e.a., 2013, Smeets e.a., 2019). De beschikbaarheid van alcohol in huis beperken en het stellen van regels zijn geschikte instrumenten om alcoholgebruik tegen te gaan. Naast het stellen van regels zijn andere beschermende factoren belangrijk: voorbeeldgedrag (als ouders niet in het bijzijn van kinderen drinken), een goede band tussen ouder en kind en een autoritatieve opvoedstijl. Bij een dergelijke opvoedstijl wordt het stellen van regels gekoppeld aan warmte en betrokkenheid. Een slechte ouder-kindrelatie en psychische problematiek of middelengebruik van de ouders zijn risicofactoren (Trimbos-instituut 2021). Ook door regels te stellen die niet expliciet gaan over alcoholgebruik, kunnen ouders invloed hebben op het alcoholgebruik van hun kind. Dan gaat het vooral over afspraken omtrent uitgaan, zoals hoe vaak ze uit mogen gaan en hoe laat zij thuis moeten zijn.

Via verschillende kanalen, waaronder via de GGD en IrisZorg Preventie, worden ouders voorgelicht over alcohol- en uitgaansopvoeding. Dit gebeurt via (online) ouderavonden (als onderdeel van de aanpak Helder op School), binnen een pubercursus of met ondersteunende websites zoals www.helderopvoeden.nl. Ook via publiekscampagnes zetten we in op het vergroten van kennis en het ondersteunen van de norm dat alcohol er niet vanzelfsprekend bij hoort. Campagnes die zich richten op ouders/opvoeders zijn bijvoorbeeld 'NIX18' en 'Zien Drinken, Doet Drinken'. Daarnaast zijn er campagnes als BOB en Dry January/lkPas gericht op volwassen inwoners. Vanuit de gemeente en Wij zijn Groen, Gezond en in Beweging Nijmegen besteden we hier aandacht aan, o.a. via website, nieuwsbrieven en socials.

4. Monitoring en evaluatie

4.1 Periodiek onderzoek

Om de resultaten van het beleid rond alcoholmatiging te evalueren en monitoren is het nodig om dit periodiek te onderzoeken. Hierbij maken we een onderscheid in onderzoek naar:

- Houding en het gedrag onder de jeugdigen en hun opvoeders;
- De beschikbaarheid van alcohol door onderzoek naar de naleving van de Alcoolwet;
- De uitgevoerde interventies op het gebied van alcoholmatiging.

Houding en gedrag onder jeugdigen en hun opvoeders

Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande monitors en informatiebronnen. De GGD voert één keer per vier jaar de Gezondheidsmonitor Jeugd in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs uit. In 2027 vindt er weer een Gezondheidsmonitor Jeugd plaats.

In 2022 is voor de eerste keer de Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (16-25 jaar) uitgevoerd. Door de lage respons zijn hier alleen cijfers op regio niveau van beschikbaar. In het voorjaar van 2024 is deze monitor herhaald. Hier was de respons voldoende om ook cijfers specifiek over Nijmeegse jongvolwassenen te rapporteren. In 2028 zal er weer een Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen worden uitgevoerd.

Vanuit de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen zijn gegevens beschikbaar vanaf de leeftijd van 18 jaar. Deze monitor is eind 2024 uitgevoerd. Resultaten zullen in juni 2025 beschikbaar zijn.

Via wijkmonitors/wijkprofielen verkrijgen we inzicht in de gezondheid en leefstijl van een bredere doelgroep. Naast het gedrag van jongeren is het (voorbeeld)gedrag van volwassenen even of misschien wel belangrijker dan dat van jongeren alleen. De volwassenenmonitor van de GGD geeft meer inzicht in dit gedrag en kan aanleiding zijn om op het drinkgedrag van volwassenen in te zetten om zo het voorbeeldgedrag van ouders richting jongeren positief te beïnvloeden.

Beschikbaarheid van alcohol door onderzoek naar de naleving van de Alcoolwet

Om het Lokaal Alcoholbeleid te kunnen bijstellen en het toezicht op de Alcoolwet te sturen is het nodig om te beschikken over data rond de naleving van de leeftijdsgrens van 18 jaar d.m.v. periodieke monitoring.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van mystery shopping-onderzoeken. Met de regiogemeenten is voorlopig afgesproken het handhavingsonderzoek in 2027 te herhalen. Resultaten kunnen dan meegenomen worden in een geactualiseerd Preventie- en Handavingsplan Alcohol 2029-2032.

De uitgevoerde interventies op het gebied van alcoholmatiging

Hierbij gaat het om lokale interventies, maar ook om interventies die regionaal worden uitgevoerd. Uitvoerders, zoals IrisZorg Preventie, GGD Gelderland-Zuid, Bureau Objectief en Halt, verantwoorden hierover jaarlijks inhoudelijk aan gemeente Nijmegen.

4.2 Samenwerkingsafspraken lokaal en regionaal

Om de gestelde doelen uit dit plan goed te kunnen monitoren en bijstellen indien nodig, is er zowel regionaal als lokaal periodiek contact tussen de verschillende partners:

- Specifiek is er twee keer per jaar een lokaal overleg tussen de gemeente Nijmegen beleidsadviseur Publieke Gezondheid en Veiligheid, IrisZorg Preventie en GGD Gelderland Zuid. Tijdens deze overleggen wordt de voortgang van interventies besproken en bekeken of de vastgestelde doelen hiermee behaald worden.

- Daarnaast is er twee keer per jaar een regionaal overleg tussen de regiogemeenten en IrisZorg Preventie. In dit overleg worden goede ervaringen en actualiteiten met elkaar uitgewisseld en is de voortgang op de onderdelen waarop we regionaal samenwerken onderwerp van gesprek (bijv. inzet van mysteryshop-onderzoek). Vanuit alle regiogemeenten sluiten beleidsadviseurs Publieke gezondheid en/of Veiligheid aan bij dit overleg.

Tijdens de regionale en lokale overleggen worden de resultaten uit de Gezondheidsmonitors van de GGD uitgebreid besproken. Ook landelijke, regionale en lokale trends en ontwikkelingen worden besproken, zodat we eventueel doelen kunnen bijstellen of toevoegen. Zo blijft dit plan actueel.

5.1 Bijlagen

5.1 Juridisch kader

Artikel 43a van de Alcoolwet regelt waaraan het preventie- en handhavingsplan moet voldoen.

Hierin is het volgende geregeld:

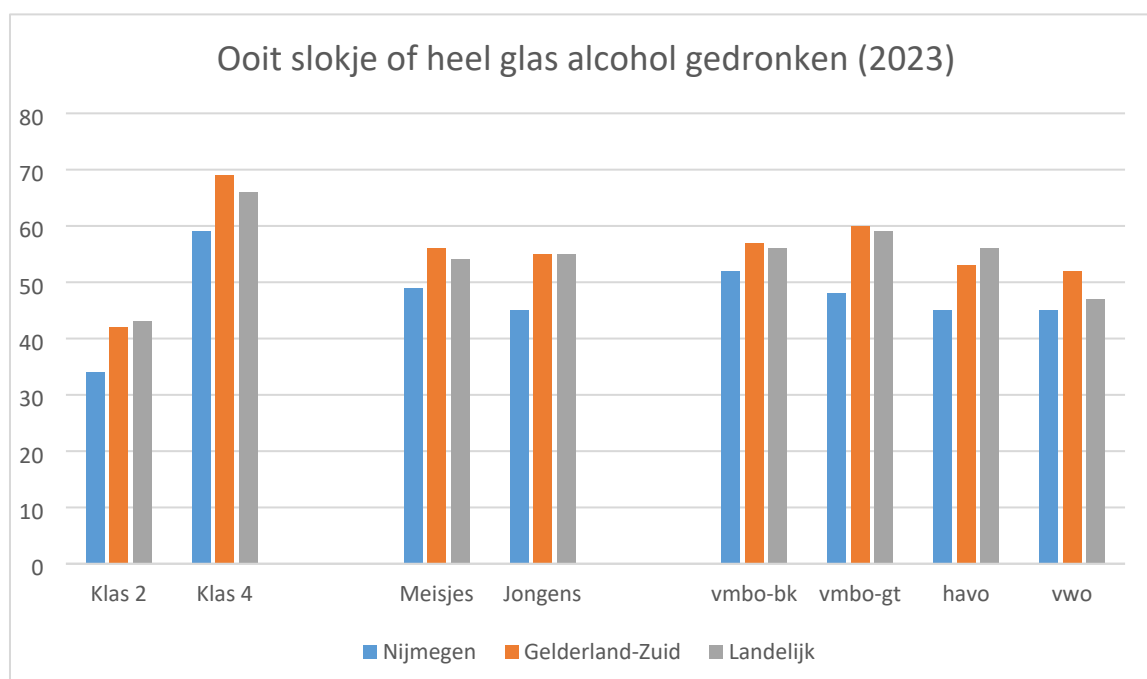
1. De gemeenteraad stelt elke vier jaar een preventie- en handhavingsplan vast, gelijktijdig met de vaststelling van de nota gezondheidsbeleid (zoals bedoeld in artikel 13 van de Wet Publieke Gezondheid);
2. Het plan bevat de hoofdzaken van het beleid gericht op alcoholpreventie, met name onder jongeren, en de handhaving van de wet.
3. In het plan wordt in ieder geval aangegeven:
 - a. Wat de doelstellingen zijn;
 - b. Welke acties worden ondernomen om alcoholgebruik, met name onder jongeren te voorkomen;
 - c. De wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties worden ondernomen;
 - d. Welke resultaten minimaal behaald dienen te worden.

5.2 Lokale, regionale en landelijke cijfers jongeren (12-16 jaar)

De Gezondheidsmonitor Jeugd van GGD Gelderland-Zuid, monitort onder andere het alcoholgebruik onder jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. Er wordt gevraagd naar ooit alcohol gedronken, recent alcoholgebruik, binge drinken³, binge drinken onder de groep die recent heeft gedronken en of ouders het goed (zouden) vinden als hun kind drinkt. Deze vragen zijn over de jaren heen niet veranderd waardoor de cijfers vergeleken kunnen worden.

Vergelijking ooit alcohol gedronken lokaal, regionaal en landelijk

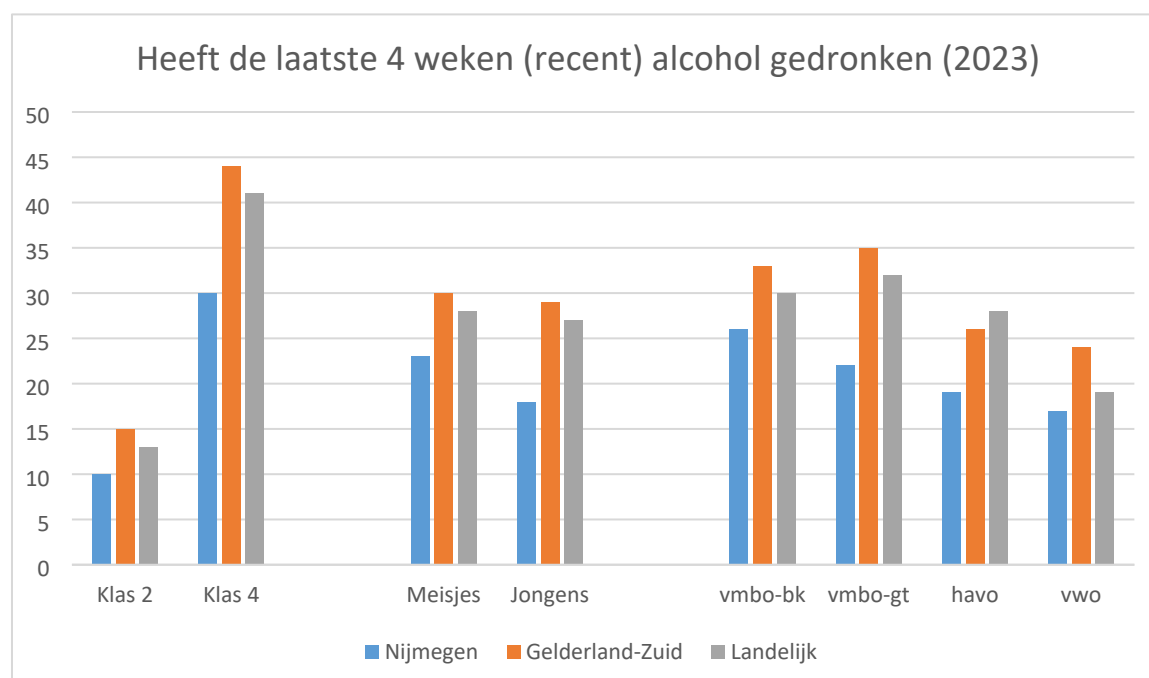
In vergelijking met de landelijke en regionale cijfers scoren Nijmeegse jongeren in 2023 lager op ooit gebruik, dan het gemiddelde in Nederland en in de regio.

³ Bingedrinken wordt door de GGD gedefinieerd als de consumptie van minstens 5 alcoholische dranken tijdens één gelegenheid.

Vergelijking recent alcoholgebruik lokaal, regionaal en landelijk

Nijmeegse jongeren, zowel jongens als meisjes, in klas 2 en klas 4 en op alle onderwijstypes, scoren lager op recent (in de afgelopen 4 weken) alcohol gedronken dan jongeren in de regio en landelijk.

Recent alcoholgebruik onder Nijmeegse jongeren

In Nijmegen is recent alcoholgebruik bij jongeren op het vmbo-bk het hoogst is. Ook hebben meisjes iets vaker recent gedronken dan jongens. Recent alcoholgebruik is tussen 2019 en 2021 gestegen onder Nijmeegse jongeren van 20% naar 23%. Er is met name een stijging te zien in klas 2, bij meisjes, op het vmbo en vwo. In 2023 is het totaalcijfer van recent drinken weer gedaald en terug op het 'niveau' van 2019 namelijk 20%. Verder inzoomend op specifieke groepen is te zien dat in klas 2, bij meisjes en op het vmbo-bk en het vwo de cijfers nog wel iets hoger zijn dan in 2019.

Nijmegen

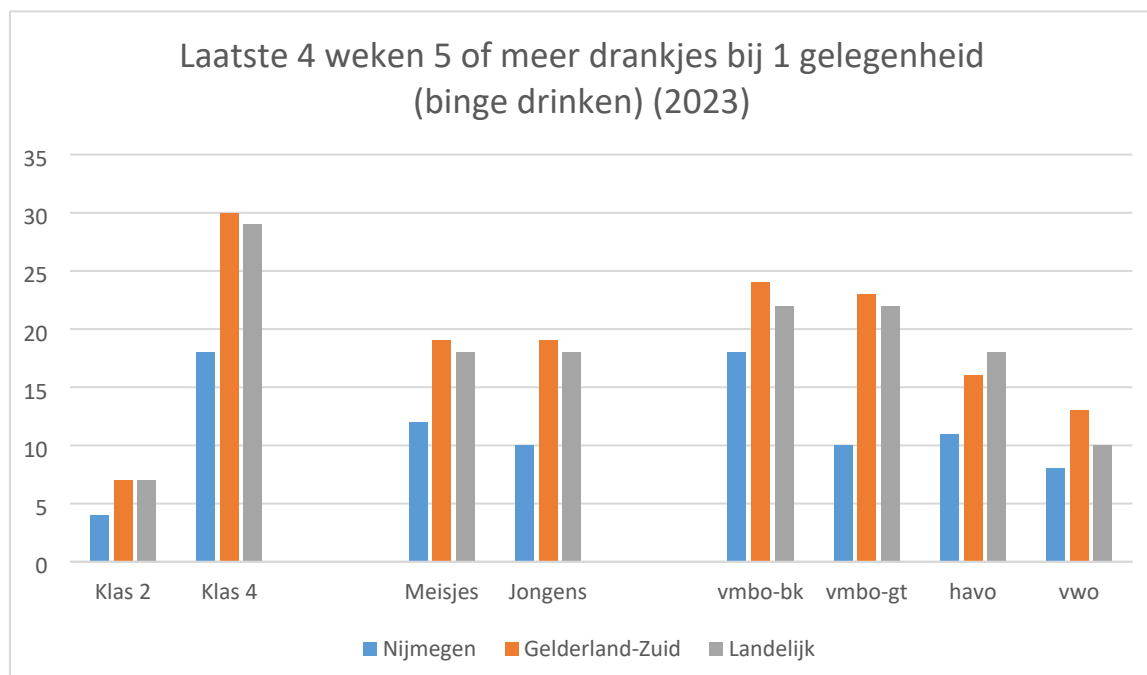
	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	14	9	7	12	10
Klas 4	56	43	33	32	30
Meisjes	33	25	22	25	23
Jongens	36	28	19	20	18
Vmbo-bk	36	29	25	28	26
Vmbo-gt	35	28	20	24	20
Havo	36	27	23	21	19
Vwo	31	23	15	20	17

Regio Gelderland-Zuid

	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	18	16	12	17	15
Klas 4	63	53	44	47	44
Meisjes	38	31	27	33	31
Jongens	42	36	29	33	29
Vmbo-bk	45	39	34	37	33
Vmbo-gt	43	39	32	39	35
Havo	43	33	27	32	26
Vwo	28	28	21	22	24

Vergelijking recent binge drinken lokaal, regionaal en landelijk

Nijmeegse jongeren, zowel jongens als meisjes, in klas 2 en klas 4 en op alle onderwijstypes, scoren lager op recent binge drinken dan jongeren in de regio en landelijk.

Recent binge drinken onder Nijmeegse jongeren

In Nijmegen is recent binge drinken het hoogst op het vmbo-bk. Ook hebben meisjes iets vaker recent binge gedronken dan jongens. In de cijfers zien we terug dat binge drinken is gestegen tussen 2019 en 2021 onder Nijmeegse jongeren van 14% naar 15%. Met name bij klas 2 en in mindere mate op het vmbo-bk en vwo was sprake van een stijging. Binge drinken is in 2023 verder gedaald ten opzichte van 2019, namelijk naar 11%. De cijfers zijn bij alle groepen (verschillende leerjaren, gender, onderwijstypes) gedaald.

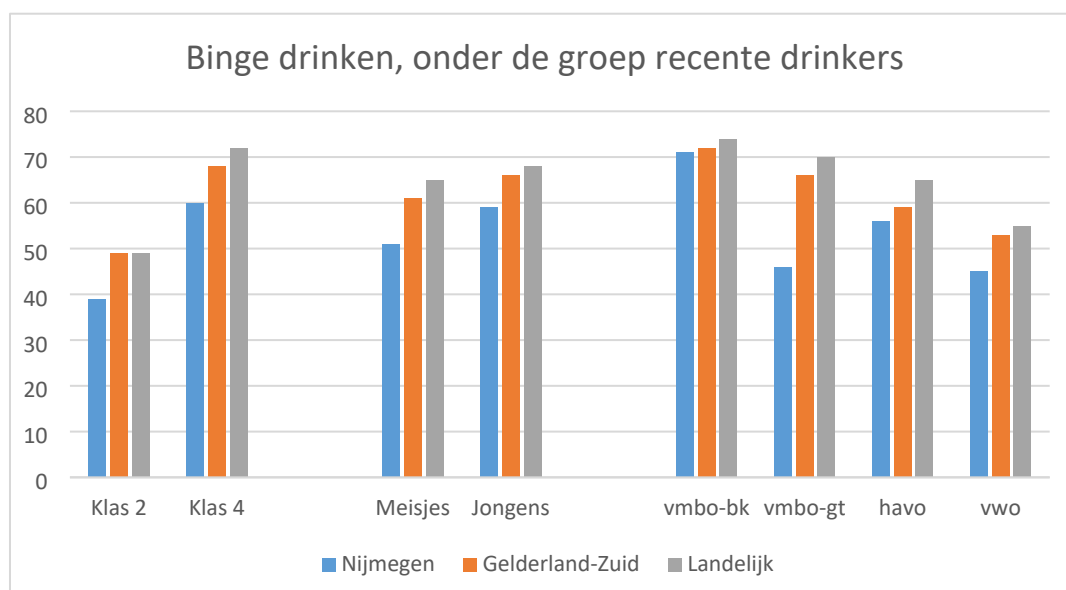
Nijmegen

	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	8	5	4	7	4
Klas 4	40	30	23	23	18
Meisjes	23	16	15	15	12
Jongens	25	19	13	14	10
Vmbo-bk	29	23	22	24	18
Vmbo-gt	26	20	14	15	10
Havo	25	17	15	13	11
Vwo	17	12	8	10	8

Regio Gelderland-Zuid

	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	10	10	7	11	7
Klas 4	45	37	33	35	30
Meisjes	25	20	18	23	19
Jongens	29	25	21	24	19
Vmbo-bk	34	31	29	31	24
Vmbo-gt	30	29	23	30	23
Havo	28	20	18	21	16
Vwo	15	14	11	11	13

Binge drinken, onder de groep recente drinkers

Nijmegen

	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	56	53	56	53	39
Klas 4	72	69	71	70	60
Meisjes	69	64	69	61	51
Jongens	69	69	68	71	59
Vmbo-bk	81	79	87	87	71
Vmbo-gt	74	72	69	65	46
Havo	69	64	67	61	56
Vwo	54	53	53	52	45

Regio Gelderland-Zuid

	2011	2015	2019	2021	2023
Klas 2	54	63	62	63	49
Klas 4	72	70	75	75	68
Meisjes	66	66	70	70	61
Jongens	69	70	75	74	66
Vmbo-bk	72	80	85	83	72
Vmbo-gt	76	75	74	78	66
Havo	69	62	67	67	59
Vwo	52	48	52	49	53

Ouders vinden het goed of zouden het goed vinden als kind drinkt

In Nijmegen vindt 13% van de ouders het goed als zijn/haar kind alcohol drinkt. Ouders van jongeren op het vmbo-bk vinden het vaker goed dat de jongere drinkt, of zou drinken, dan ouders van jongeren op andere onderwijstypes. Verder lijkt het erop dat er een toename van tolerantie is bij ouders als het gaat om het drinken van alcohol door jongeren in klas 2 en meisjes.

Nijmegen

	2015	2019**	2023
Klas 2	4	5	9
Klas 4	20	19	17
Meisjes	12	12	14
Jongens	14	13	12
Vmbo-bk	16*	19	20
Vmbo-gt	16*	13	14
Havo	10	13	11
Vwo	8	8	9

Regio Gelderland-Zuid

	2015	2019**	2023
Klas 2	7	7	10
Klas 4	28	30	26
Meisjes	9	18	20
Jongens	9	20	17
Vmbo-bk	21*	24	23
Vmbo-gt	21*	21	20
Havo	17	18	17
Vwo	10	12	13

*Cijfers van 2015 zijn niet uit te splitsen voor vmbo-bk en vmbo-gt

**Cijfers van 2019 zijn niet bruikbaar voor trendgegevens i.v.m. fout in vraagstelling GGD

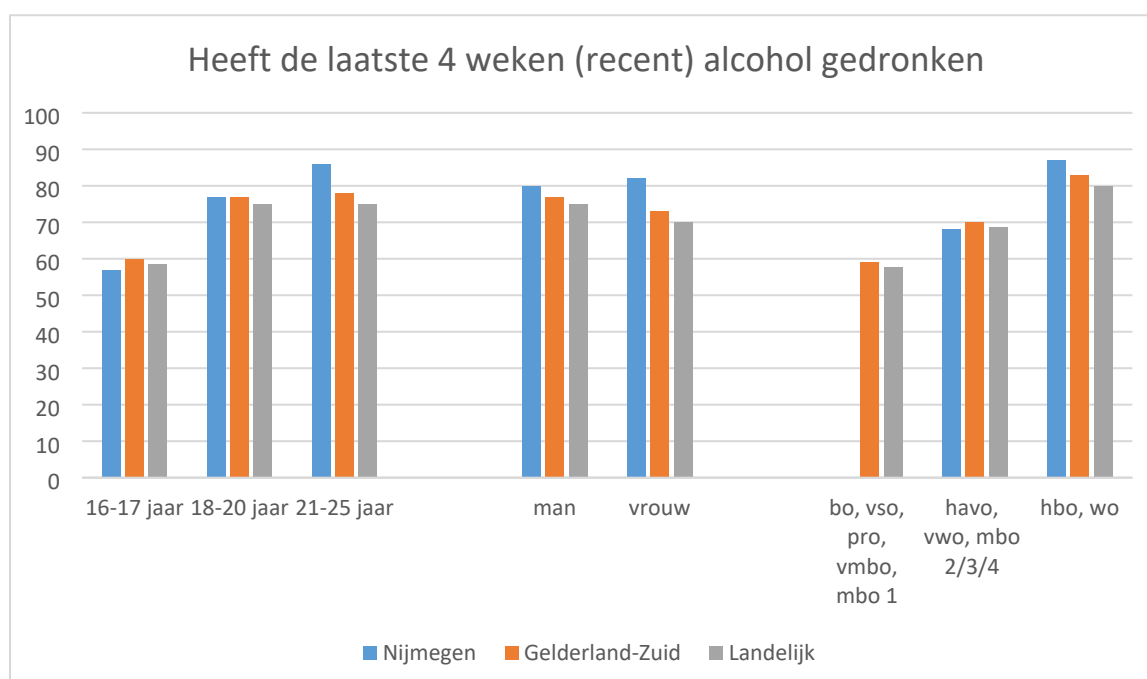
5.3 Lokale, regionale en landelijke cijfers jongvolwassenen (16-25 jaar)

Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen GGD Gelderland-Zuid

In 2022 is voor de eerste keer de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (16-25 jaar) uitgevoerd in Gelderland-Zuid. Door lage respons waren er toen geen cijfers specifiek voor Nijmegen beschikbaar, maar alleen op regionaal niveau. Deze monitor is in 2024 herhaald. Hier was de respons voldoende om ook cijfers specifiek over Nijmeegse jongvolwassenen te rapporteren. Trendcijfers zijn echter nog niet beschikbaar voor Nijmegen.

Recent drinken

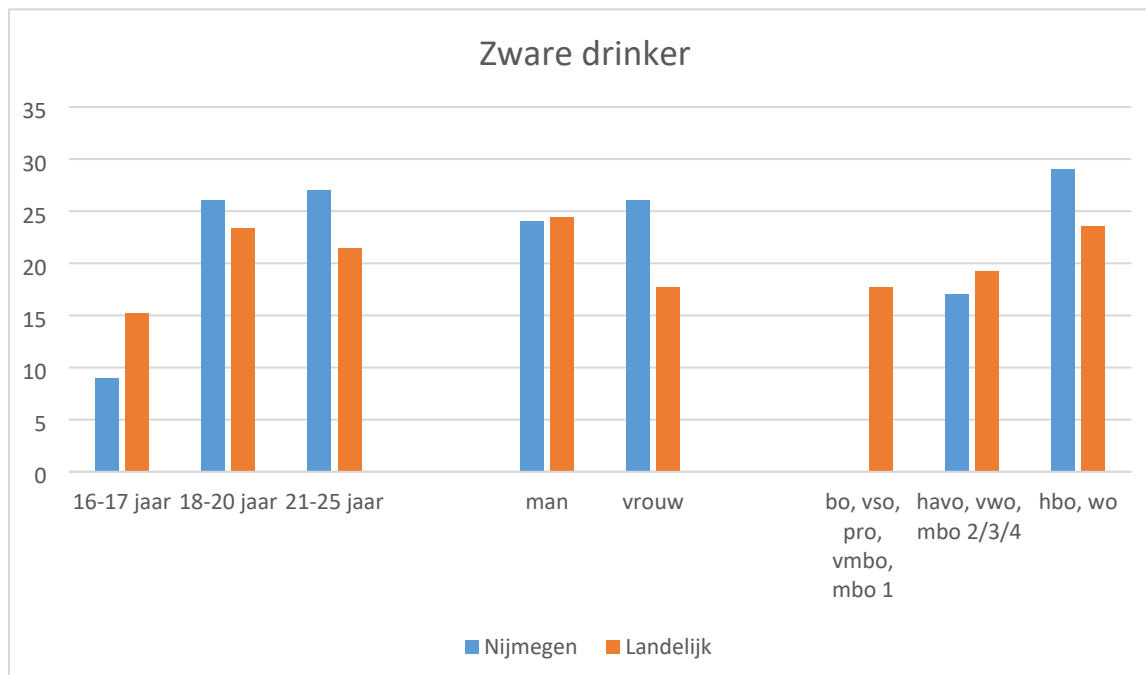
Uit de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 komt naar voren dat 81,3% van de Nijmeegse jongvolwassenen in de laatste 4 weken alcohol heeft gedronken ten opzichte van 75% van de jongvolwassenen in de regio en 72,3% landelijk. Met name de cijfers van leeftijdsgroep 21-25 jaar, vrouwen en jongvolwassenen met onderwijstype hbo, wo liggen in Nijmegen hoger dan in de regio en in Nederland.

N.B. wanneer er geen staafdiagram staat, heeft een vraag te weinig respondenten (n < 100) om cijfers weer te geven

Zwaar drinken

25,3% van de Nijmeegse jongvolwassenen is een zware drinker (minstens 1 keer per week 6 glazen of meer per dag voor een man en 4 glazen of meer per dag voor een vrouw) ten opzichte van 21,6% in de regio en 20,9% landelijk. In de leeftijdsgroepen 18-20 jaar en 21-25 jaar, bij vrouwen en bij onderwijstype hbo, wo zijn de cijfers van zwaar drinken hoger in Nijmegen dan in Nederland (regionale cijfers zijn nog niet beschikbaar).

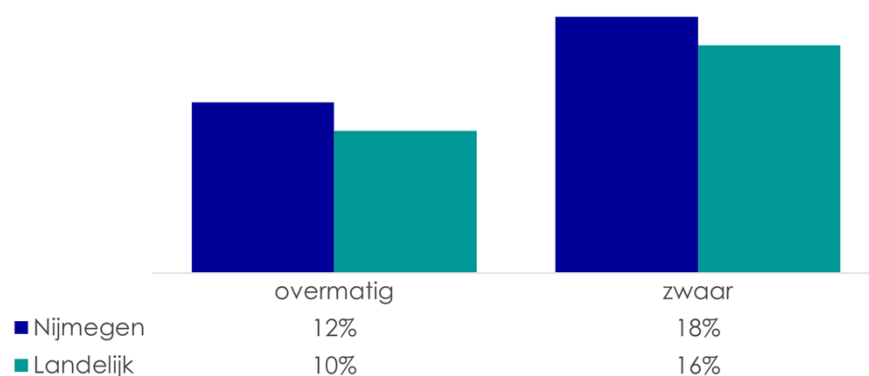
N.B. wanneer er geen staafdiagram staat, zijn er te weinig respondenten (n < 100) om cijfers weer te geven

Tweede monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs

In december 2023 is de tweede monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs gepubliceerd door het Trimbos-instituut. Er is een indruk gekregen van de mentale gezondheid en het middelengebruik van studenten in het hoger beroepsonderwijs en op de universiteit. Een aantal cijfers rondom alcoholgebruik:

- Alcohol is het meest gebruikte middel en is de afgelopen 12 maanden door de meerderheid (85%) van de studenten gebruikt. Een behoorlijk deel drinkt in stevige mate. Zo is 10% van de deelnemende studenten een overmatige drinker (min. 14 glazen p/w voor vrouwen en min. 21 glazen p/w voor mannen) en 16% een zware drinker (minstens 1 keer per week 6 glazen of meer per dag voor een man en 4 glazen of meer per dag voor een vrouw).
- Van de studenten die in de afgelopen 12 maanden hebben gedronken, drinkt 39% riskant en heeft 4% van de studenten een mogelijke afhankelijkheid van alcohol, waarbij een verwijzing naar de verslavingszorg wordt aangeraden.
- Vergeleken met 2021 is zwaar alcoholgebruik onder de deelnemende studenten onverminderd hoog gebleven.

Er is ook een analyse van Nijmeegse studenten (n=483) gedaan. Omdat er sprake was van een selectieve respons, kan er sprake zijn van een vertekening van de uitkomstmaten. Van de studenten woonachtig in Nijmegen heeft 89% alcohol gedronken in het afgelopen jaar. Dit is hoger dan het landelijke percentage van 85%. Van de studenten woonachtig in Nijmegen drinkt 12% overmatig en 18% zwaar. Ook dit is hoger dan de landelijk percentages van respectievelijk 10% en 16%.

Middelenmonitor mbo-hbo

Sinds 2015 voert het Trimbos-instituut elke twee jaar de middelenmonitor mbo-hbo uit onder mbo- en hbo-studenten van 16 t/m 18 jaar. De cijfers uit 2021 lieten zien dat 79% van de studenten ooit alcohol heeft gedronken en 67% heeft dit in de afgelopen maand nog gedaan. Van de mbo- en hbo-studenten die alcohol drinken, drinkt 19% meestal meer dan 10 glazen alcohol op een 'drinkdag' in het weekend. Dit laatste percentage is onder 17-jarige mbo-studenten hoger (23%) dan onder 17-jarige vo-scholieren (14%) en hbo-studenten (11%). Er zijn geen grote verschillen tussen 17-jarige vo-scholieren en mbo- en hbo-studenten wat betreft ooit en in de afgelopen maand alcohol drinken. Algemeen bevolkingsonderzoek laat daarnaast zien dat riskant⁴ alcoholgebruik het meest voorkomt in de leeftijdscategorie 18-29 jaar. Dit geeft een indicatie dat studenten in het hoger onderwijs mogelijk een verhoogd risico hebben om riskant alcohol te gebruiken.

Het Grote Uitgaansonderzoek

In Het Grote Uitgaansonderzoek 2023 van het Trimbos-instituut (specifiek gericht op uitgaanspubliek van 16-35 jaar) bleek dat bijna alle respondenten (98,2%) in het afgelopen jaar alcohol te hebben gebruikt en 75,7% deed dat wekelijks. Op een uitgaansdag (ruim 11 glazen) worden beduidend meer glazen gedronken dan op een andere dag (ruim 3 glazen).

⁴ Student heeft aangegeven dat er problemen worden ervaren door het drinken, bijvoorbeeld door het niet kunnen nakomen van verplichtingen of spijt te hebben van alcoholgebruik.